

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΕΝ ΒΛΑΧΙΑ.

I

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ ΥΨΗΛΑΝΤΗ ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΣ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ*

... Θέλοντες νὰ λαμβάνουν ὅλαι αἱ ὑποθέσεις καὶ διαφοραὶ τῶν ἐγκατοίκων τέλος ὄχι μόνον κατὰ νόμους μὲ ὅλην τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ ὀγλήγορα, διὰ νὰ μὴ ταλαιπωρῶνται οἱ ἄνθρωποι καὶ καταξοδεύωνται διατρίβοντες εἰς τὰ κριτήρια ἐπὶ πολὺν καιρὸν, διὰ τοῦτο διωρίσαμεν τέσσαρα τακτικὰ κριτήρια· τὸ πρῶτον συνθεμένον ἀπὸ ἄρχοντας τῆς πρώτης πεντάδος, μανζίληδες, τὸ δεύτερον ἀπὸ τοὺς λοιπούς, τὸ τρίτον ὁμοίως καὶ τὸ τέταρτον ὁμοίως. Ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ ἐν νὰ θεωρῇ μόνον τὰ ἐγκληματικά, ἥτοι κριμινάλια, τὰ δὲ λοιπὰ τρία διὰ τὰς διαφοράς, ὅπου ἀνάγονται εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐνοχάς.

Τὸ κριτήριο τῶν ἐγκληματικῶν συνθεμένον ἀπὸ ξεχωριστοὺς ἄρχοντας ἔχει νὰ ἀκολουθῇ καθ' ἡμέραν ἔξω Σαββάτου καὶ Κυριακῆς ἀδιακόπως τὰς θεωρίας καὶ ἀποφάσεις τοῦ κατὰ νόμους εἰς τὸν διωρισμένον τόπον εἰς τὴν Αὐθεντικὴν Μας Κούρτην μὲ ὅλην τὴν τάξιν του, ἥτοι δεύτερον καὶ τρίτον ἄρμασέους, ζαπτζήδες τῆς πουσκαρίας, λογοθετᾶδες καὶ ἄλλους ἀναγκαίους.

Ὅσοι δι' ἐγκληματικά ἢ ἔξωθεν ἀπὸ τοὺς ἱσπραβνίκους στέλλονται ἢ ἐδῶ πιάνονται, νὰ σφαλλῶνται εἰς τὴν πουσκαρίαν καὶ εὐθύς νὰ φανερώωνται εἰς Ἡμᾶς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον· νὰ ἔχη κώδικα¹ ξεχωριστὸν ὁ ἄρμάσης, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ περνᾷ εὐθύς τὰ ὀνόματα τῶν ἐνόχων φανερώων, ἂν ἐστάλῃ ἀπὸ τοὺς ἱσπραβνίκους ἢ ἂν ἐπιᾶσθαι ἐδῶ, καὶ φέροντας² τὸν κώδικα¹ νὰ τοὺς φανερώνη καὶ νὰ βουλλώνεται παρ' Ἡμῶν μὲ τὴν ἀπό-

* Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο ἐξεδόθη κατὰ Σεπτέμβριον ἢ Νοέμβριον τοῦ 1775, εὑρεται δὲ δημοσιευμένον ἐν ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σ. 592 ἐπ. καὶ ἐν HURMUZAKI (-JORGA), Documente κλπ., 14, II, ἀριθ. 1274, σ. 1280 ἐπ. Βλ. ἀνωτέρω σ. 29, σημ. 1, ἐνθα πληροφορίαι καὶ περὶ τοῦ ρουμανικοῦ κειμένου αὐτοῦ. Ἀναδημοσιεύοντες τοῦτο ἐνταῦθα μετὰ τῶν ἀναγκαίων περὶ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν διορθώσεων σημειοῦμεν καὶ τὰς διαφόρους παραλλαγὰς τῶν δύο προμνημονευθεισῶν ἐκδόσεων ὑπὸ τὰς ἐξῆς βραχυγραφίας.

K = Ἐκδοσις Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντη.

H = » Hurmuzaki.

¹ **K, H** κώδικα || ² **K, H** φέροντας.

φασιν τοῦ νὰ κριθῶσι καὶ νὰ μὴ¹ βασανίζωνται ἀπὸ τὸν μέγαν ἀρμάσιν πρὸ τοῦ νὰ ἐξεταχθῶσιν ἀπὸ τὸ κριτήριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον νὰ δοθῇ ἐγγράφως τὸ εἶδος τῶν βασάνων, ὅπου πρέπει νὰ γενῇ εἰς ἐκείνους κατὰ τὸν διορισμὸν τῶν νόμων, φανερόντων καὶ τὸ κεφάλαιον, καὶ νὰ ἀναφέρονται πρὸς Ἡμᾶς δι' ἀναφορᾶς καταγεγραμμένης εἰς τὸν κώδικα. Καὶ ἡ ἐξέτασις νὰ γίνεται χωρὶς ἀργοπορίαν, ὅπου ἡ ταχέως νὰ καταδικάζωνται ἢ ταχέως νὰ ἀθωοῦνται καὶ νὰ ἐλευθεροῦνται τῆς φυλακῆς.

Τὸ ἄλλο κριτήριον ἔχει νὰ θεωρῇ, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἀνακρίνῃ τὰς ὑποθέσεις καὶ διαφοράς, ὅπου ἀνάγονται εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐνοχάς, καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰς θεωρίας καὶ ἀποφάσεις κατὰ νόμους ἀκολουθώντας καὶ τὰς τοπικὰς συνηθείας, ὅπου ἤδη ἀπεφασίσανεν νὰ ἐνεργῶνται ὡς νόμοι. Καὶ ἔχει καὶ αὐτὸ νὰ συγκροτῇται εἰς τὴν Κούρτην μὲ δύο λογοθετᾶδες τοῦ Διβανίου καὶ νὰ εἶναι ἀνελλιπεῖς καὶ ἀπὸ δύο ἀπὸ τὰς πέντε πράσλας τῶν πέντε ζαπτζήδων. Καὶ νὰ φυλάττεται κῶδιξ ξεχωριστός, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ καταγράφωνται ὅλα τὰ εἰς αὐτὸ τὸ κριτήριον θεωρούμενα.

Καὶ τὸ ἕτερον κριτήριον, ὁμοίως ἰσοδύναμον μὲ τὸ ἄλλο, νὰ φυλάττῃ τὴν αὐτὴν τάξιν κατὰ τὸ ἀνωτέρω.

Τὸ ἄλλο κριτήριον, ἀνώτερον τούτων, συνθεμένον ἀπὸ ἄρχοντας τῆς πρώτης πεντάδος, μανζίληδες, ἔχει καὶ αὐτὸ νὰ συγκροτῇται εἰς τὴν Αὐθεντικὴν Μας Κούρτην Ἐξω Πέμπτης καὶ Κυριακῆς καὶ μετὰ τὸ μεσημέρι, χρειὰς τυχούσης, εἰς κανένα ἀπὸ τὰ ὀσπίτιά τους καὶ νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἀνακρίνῃ τὰς ὑποθέσεις τὰς διωρισμένας εἰς αὐτὸ καὶ διὰ προσταγῆς Μας νὰ ἀναθεωρῇ καὶ ὑποθέσεις, ὅπου ἐθεωρήθησαν εἰς τὸ ἄλλο κριτήριον τὸ κατώτερον τούτου, εἰ γὰρ τύχῃ τινὰς τῶν ἀντιδιαφερομένων, ὅπου νὰ μὴν εὐχαριστηθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν ἐκείνου τοῦ κριτηρίου καὶ ζητήσῃ τὴν ἑκκλητον, ἀκολουθώντας καὶ τὸ αὐτὸ κριτήριον τὰς θεωρίας καὶ ἀποφάσεις του κατὰ νόμους καὶ κατὰ τὰς τοπικὰς συνηθείας, ὅπου ἀπεφασίσθησαν ἤδη, φερόμενοι οἱ κριταὶ μὲ μεγάλην ἐξέτασιν, ἀπάθειάν τε καὶ περιέργειαν. Καὶ ἂν εἶναι νὰ ἀναιρέσῃ ποτὲ καμμίαν ἀπόφασιν τοῦ κατωτέρου κριτηρίου, νὰ τὴν ἀναιρῇ μὲ νόμους, μὲ λόγον ὀρθὸν καὶ δίκαιον καὶ μὲ ἀναφορὰν καὶ ὄχι μὲ λόγια ψιλὰ. Καὶ νὰ μὴ τολμᾷ τινὰς τῶν κριτῶν τούτων ἢ νὰ σχίξῃ ἢ νὰ βαστάξῃ τὰ ἔγγραφα τοῦ ἄλλου κριτηρίου, ὅπου εἰς τὸν ἀντιδιαφερόμενον ἐδόθησαν, ὡσὰν ὅπου ἐκεῖνο μόνοι Ἡμεῖς ἔχομεν νὰ τὸ κάμωμεν ἀναθεωροῦντες τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην παρρησίᾳ ἐπὶ τοῦ Αὐθεντικοῦ Μας Διβανίου.

Ἀκολουθῶς καὶ τὸ κριτήριον τοῦτο ἔχει νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἔργον τῆς δικαιοσύνης του μὲ ὅλην τὴν τάξιν, ἥτοι τρίτον λογοθέτην, τέσσαρας λογοθέτας τοῦ Διβανίου καὶ ἀπὸ δύο ὁμοίως ἀπὸ κάθε ζαπτζῆν καὶ ἄλλους ἀναγκαίους ὑπηρέτας. Νὰ φυλάττεται δὲ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κριτήριον κῶδιξ ξεχωριστός, διὰ νὰ καταγράφωνται ὅλα τὰ θεωρούμενα.

Εἰς αὐτὰ τὰ τρία κριτήρια νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ δύο βορνιτζέοι διωρισμένοι, διὰ νὰ στέλλωνται, χρειὰς οὔσης, καὶ ἀπὸ τὸ κριτήριον ἢ δι' ἐξέτασιν τινὰ ἢ διὰ νὰ στοχασθῶσιν ὅρια ἢ ἄλλα παρόμοια.

Ὅμοίως καὶ ἀπὸ τοὺς διωρισμένους νὰ φυλάττουν εἰς τὰς πόρτας τῶν κριτηρίων, διὰ νὰ μὴν ἀφίνουν καθένα, ὅ,τι λογῆς ἄνθρωπον καὶ ἂν εἶναι, νὰ εἰσέρχεται² εἰς τὰ κριτήρια, εἰ μὴ μόνον εἰς τοὺς ἀντιδιαφερομένους καὶ κατὰ τάξιν ἐκείνους, ὅπου εἶναι χρειὰ νὰ προσκαλέσῃ τὸ κριτήριον.

Τὸ Αὐθεντικὸν Μας Διβάνι ἔχει νὰ συγκροτῇται τρίς τῆς ἐβδομάδος, ἥτοι τὴν Δευ-

¹ *K, H μὴν* || ² *K, H εἰσέρχεται*.

τέραν καὶ τὴν Τετράδα καὶ τὸ Σάββατον. Καὶ κατὰ μὲν τὴν Δευτέραν καὶ Τετάρτην νὰ θεωρῶνται αἱ διαφοραὶ, ὅπου ἀνάγονται εἰς τὰ πραγματικὰ καὶ ἐνοχάς, τῶν ὁποίων διαφορῶν αἱ ἀποφάσεις ἔγιναν μὲν ἀπὸ τὰ ἄλλα κριτήρια, μὴ εὐχαριστηθέντων δὲ τῶν ἀντιδιαφερομένων, ἐζητήθη ἡ ἔκκλητος ἢ κατὰ θέλησιν Ἑμῶν ἢ ζήτησιν τῶν ἀντιδιαφερομένων διωρίσαμεν νὰ ἔβγουν ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς εἰς τὸ Διβάνι Μας. Τὸ δὲ Σάββατον νὰ θεωρῶμεν τὰ ἐγκληματικά.

Ἐὰν δὲ κανένας τῶν διαφερομένων δὲν εὐχαριστηθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ κατωτέρου κριτηρίου, νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν ἀγωγὴν εἰς τὸ ἀνώτερον κριτήριο καὶ, ἀφοῦ θεωρηθῇ τοῦ πρώτου κριτηρίου ἡ ἀπόφασις μὲ κάθε νομικὴν ἀκρίβειαν καὶ ἐπικυρωθῇ ὡς νόμιμος καὶ δικαία, πάλιν δὲν ἐφησυχάσῃ, ἀλλὰ ζητήσῃ ἔκκλητον εἰς τὸ Αὐθεντικὸν Μας Διβάνι, νὰ παρρησιάζεται μὲν μετὰ τοῦ ἀντιδιαφερομένου μέρους καὶ νὰ ἀναθεωρῇται ἡ ὑπόθεσις· ἂν ὅμως εὐρεθῶσιν αἱ προγεγεννημέναι ἀποφάσεις παρὰ τῶν δύο κριτηρίων εὐλογοὶ καὶ δίκαιαι καὶ φωραθῇ ὅτι ἀπὸ διαστροφῆς καὶ πεισμονῆς δὲν εὐχαριστήθη, ὁ τοιοῦτος ἔχει νὰ παιδεύεται παρ' Ἑμῶν πρὸς παράδειγμα ἄλλων.

Οἱ μεγάλοι λογοθέται ὀφείλουσι νὰ προευνρεπίζωσι τὸ Αὐθεντικὸν Μας Κριτήριο, νὰ διατάττωσι τοὺς ζαπτιζήδες, ὅπου νὰ ἔχουν ἐτοιμοὺς τοὺς ἀντιδιαφερομένους μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, ἥτοι γράμματα τῶν κρίσεων τῶν ἄλλων κριτηρίων, σενέτια, μάρτυρας καὶ ὅσα ἄλλα, διὰ νὰ μὴν ἐβγαίνουν εἰς τὸ Διβάνι ἀνέτοιμοι καὶ διὰ νὰ μὴ τολμᾷ τινὰς τῶν ἀντιδιαφερομένων νὰ εἰπῇ ὅτι «μὲ λείπεται τοῦτο τὸ ἔγγραφον ἢ ἐκεῖνος ὁ μάρτυρας», ὡς ἂν ὅπου ὁ τοιοῦτος ἔχει νὰ ἀποβάλλεται καὶ οἱ μεγάλοι λογοθέται νὰ ἐρυθριάζωσι διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀπροσεξίαν τους. Τὸ δὲ Αὐθεντικὸν μας Διβάνι νὰ γίνεται μὲ ὅλην τὴν συνηθισμένην¹ παράταξιν.

Οἱ δύο ἄρχοντές Μας μεγάλοι λογοθέται τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, ἥτοι τὴν Τρίτην καὶ Πέμπτην καὶ Παρασκευὴν, συνερχόμενοι νὰ θεωρῶσι τὸν κώδικα τῶν ραβασίων καὶ φέροντες τοὺς ζαπτιζήδες νὰ ἐξετάζωσιν, ἂν ἐθεωρήθησαν, ἂν ἐτελείωσαν αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐναγόντων, ἂν ἦλθον αἱ ἀπ' ἔξω ἀποκρίσεις καὶ οἱ σταλθέντες μουμπασίρηδες² καὶ τὰ ἐξῆς.

Προσέτι νὰ προσέχουν πρῶτον νὰ τελειώνουν αἱ ὑποθέσεις τῶν ἀπ' ἔξω ἐρχομένων καὶ οἱ παλαιότεροι, ὅπου δίδουν ἀγωγὴν, ἐκεῖνοι πρῶτοι νὰ κρίνονται καὶ ὅχι νὰ προκρίνονται οἱ νεώτεροι διὰ χατίρι.

Ὅταν ἀναθεωρῇται ἀπόφασίς τις κατωτέρου τινὸς κριτηρίου, νὰ μὴ προσκαλῶνται οἱ κριταὶ ἐκεῖνοι καὶ νὰ ἐρωτῶνται τίνι τρόπῳ καὶ διατί ἀπεφάσισαν ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν οὕτως, ὡς ἂν ὅπου τοῦτο εἶναι ἀταξία, ἐπειδὴ οἱ κριταὶ ἐκεῖνοι ὅσα ἔχουν νὰ εἰποῦν, τὰ ἔχουν γεγραμμένα εἰς τὸ γράμμα τῆς κρίσεώς των.

Νὰ φυλάττωνται κώδικες³ ξεχωριστοί, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ καταγράφωνται ἐν περιλήψει ὅλα τὰ διδόμενα ραβασία καὶ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον διορίζονται καὶ ἡ ἀπόφασίς Μας καὶ ὁ ζαπτιζῆς μὲ τὸ ἔτος, τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν. Αὗτοί οἱ κώδικες³ νὰ εἶναι εἰς τοὺς τρίτους λογοθέτας, οἱ ὁποῖοι κατὰ χρέος, ἀφοῦ διορίζονται τὰ ραβασία, νὰ τὰ καταγράφωσιν εἰς τὸν κώδικα⁴ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον καὶ ἔπειτα νὰ τὰ ὑπογράφωσι καὶ οὕτως νὰ δίδωνται εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐναγόντων, καθὼς καὶ διὰ τὰς ὑποθέσεις, ὅπου διορίζονται νὰ θεωρηθῶσιν ἔξω εἰς τὰ ζουδέτζα, μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀφοῦ ὑπογράφωνται, καὶ νὰ βουλλώνωνται εἰς τρόπον, ὅπου ἂν εὐρεθῇ κανὲν ραβασί εἰς χεῖρας ζαπτιζῆ δοσμένον ἢ ἐναγόντων, χωρὶς νὰ περάσῃ εἰς τὸν κώδικα⁴ νὰ παιδεύεται ἐξεταζόμενος ὁ πταίστης.

¹ *Κ,Η* συνηθισμένην || ² *Κ,Η* μουμπασίρηδες || ³ *Κ,Η* κώδικες || ⁴ *Κ,Η* κώδικα.

Ἐάν τύχη εἰς μίαν ἑβδομάδα νὰ μαζωχθῶσι κρίσεις πολλαί, νὰ¹ Μᾶς δίδουν εἶδῃσιν οἱ ἄρχοντες λογοθέται, ὅπου, διὰ νὰ μὴ προσμένουν, νὰ κάμωμεν καὶ ἄλλην ἡμέραν Διβάνι.

ΠΕΡΙ ΚΡΙΤΩΝ

Διὰ νὰ προβαίνωσι τὰ τῶν κριτηρίων ὄχι μόνον τακτικῶς, ἀλλὰ δὴ καὶ νομίμως καὶ δικαίως, διὰ τοῦτο ἐκλέξαμεν ἄρχοντας εἰδήμονας τῶν τε νόμων καὶ τῶν τοπικῶν συνηθειῶν καὶ διωρίσαμεν αὐτοὺς κριτὰς εἰς τὰ εἰρημένα τέσσαρα κριτήρια.

Οἱ κριταὶ λοιπὸν ὅλοι κατὰ χρέος ἄφευκτον νὰ συνέρχωνται ἐπὶ τὰ κριτήρια ἀπὸ τὸ πουργὸν καὶ νὰ κρίνωσι καὶ νὰ ἀνακρίνωσι τὰς ἐμπιπτούσας ὑποθέσεις μὲ κάθε λογῆς ἐπεξεργασίαν, ἀκρίβειαν καὶ περιέργειαν ἀκολουθοῦντες τὰς νομικὰς διαταγὰς καὶ φερόμενοι εἰς τοὺς κρινόμενους μὲ γλυκύτητα, μὲ ἄκραν ἀπάθειαν καὶ μὲ ἄκραν ἀδιαφορότητα· νὰ ἀκούωσι μὲ μεγάλην προσοχὴν χωρὶς ἀγανάκτησιν ὅλα τὰ λόγια τῶν ἀντιδιαφερομένων καὶ νὰ μὴ τολμᾷ τινὰς νὰ ὑβρίζῃ τινὰ ἢ νὰ τὸν ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὴν διήγησίν του ὅ,τι λογῆς καὶ ἂν εἶναι, ἐπειδὴ, ἐὰν κάμῃ τοιοῦτόν τι, παιδεύεται.

Κανένας τῶν κριτῶν, ὁποῖου βαθμοῦ καὶ ἂν εἶναι, νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ σπίτι τοῦ τινὰ ἀντιδιαφερόμενον, ὅπου νὰ ἀκούσῃ ἢ τὴν ἀγωγὴν του ἢ τὴν ἀπολογίαν του, μὲ τὸ νὰ εἶναι τοῦτο ὀλέθριον, ὡς ἂν ὅπου μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξ ἅπαντος μολύνεται ἢ ἀκοή του καὶ δυσκολεύεται ὕστερον εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ δίκαιον καὶ ἀκολουθῶς ἐμποδίζει καὶ τοὺς ἄλλους κριτὰς εἰς τὴν ἀπόφασιν καὶ ἐκ τούτου κάμνει χρεῖα νὰ ἀργοποροῦν αἱ ἀποφάσεις. Ὅθεν οἱ κρινόμενοι, ὅσα δίκαια καὶ ἀπολογίας ἔχουν νὰ εἰποῦν, νὰ τὰς λέγουν εἰς τὸ κριτήριο, ὅπου, ὄντες οἱ νόες τῶν κριτῶν καθαροὶ ἀπὸ τὰ ὑποψιθυρίσματα, νὰ ἐπιτυχαίνουν εὐκόλως καὶ ἀπαθῶς τὸ δίκαιον.

Αἱ ἀγωγαὶ τῶν ἐναγόντων καὶ αἱ ἀπολογίαι τῶν ἐναγομένων νὰ καταγράφονται μὲ τὰ ἴδια λόγια, ὅπου λέγουν.

Οἱ κριταὶ μὲ κοινὴν γνώμην, μὲ κοινὴν ἐξέτασιν καὶ στοχασμὸν κοινῶς ὅλοι νὰ ἀποφασίζουσιν, χωρὶς νὰ φαντάζεται ἢ ἓνας ἢ δύο ἐξ αὐτῶν πῶς αὐτὸς εἶναι κύριος τῆς ἀποφάσεως ἢ ἀνώτερος τῶν ἄλλων εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ κριτηρίου. Οἱ κριταὶ νὰ ἔχωσι τὰς χειρὰς των καθαρὰς Θεῶ τε καὶ νόμῳ, ἥτοι νὰ εἶναι θεοσεβεῖς καὶ δίκαιοι, καὶ νὰ μὴ μολύνωσι τὰς χειρὰς των μὲ δωροληψίας καὶ ρουσφέτια, ἐπειδὴ ὅταν τινὰς τῶν κριτῶν φανῇ ὅτι ἐπῆρε ρουσφέτι, ὁ τοιοῦτος παιδεύεται βαρέως.

Ἄν τυχὸν συμπίπτωσιν ὑποθέσεις πολλαί, νὰ κάμῃ χρεῖα καὶ μετὰ τὸ γεῦμα νὰ συγκροτῇται τὸ κριτήριο, νὰ ἔχωσι χρέος ὅλοι οἱ κριταὶ νὰ συνάζωνται εἰς τὸ κριτήριο εἰς διωρισμένην ὥραν καὶ νὰ θεωρῶσι κοινῶς τὰς ὑποθέσεις, οὐχὶ δὲ ἓνας ἢ δύο, ὡς ἂν ὅπου αἱ θεωρίαι καὶ αἱ ἀποφάσεις πρέπει νὰ γίνωνται φανερά καὶ οὐχὶ ἐν παραβύστῳ καὶ γωνίᾳ.

Οἱ κριταὶ νὰ μὴν ἐνδίδωσί ποτε εἰς καμμίαν ἀδικίαν ἢ διὰ φιλίαν ἢ διὰ συγγένειαν ἢ διὰ φόβον κανενὸς ὑπερέχοντος προσώπου, ἐπειδὴ ὅποιος τῶν κριτῶν φωραθῇ κρίνων μὲ χατίρι φιλικὸν ἢ συγγενικὸν καὶ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ὄχι εἰς τὸ δίκαιον παιδεύεται βαρέως. Ὅμοίως καὶ ἐκεῖνος, ὅπου βιάζεται ἀπὸ κανέν ὑπερέχον πρόσωπον καὶ ἐνδῶσῃ εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἀδικίαν καὶ δὲν Μᾶς τὸ φανερῶσῃ, ἔχει νὰ παιδεύεται αὐστηρότατα εἰς πρόστιμον τῆς ματαιότητός του, ὅπου ἐφοβήθη περισσότερον τὴν βίαν ἐκείνου τοῦ ἐνὸς συνάρχοντός του ἢ καὶ ὑπερέχοντος εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας παρὰ τὸν Θεόν, τοὺς Νόμους καὶ Ἡμᾶς.

¹ *K, H* καὶ νὰ.

Οἱ κριταὶ τῶν ἐγκληματικῶν νὰ ἀκολουθοῦν τὰς ἐξετάσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις κατὰ τῶν κακούργων συμφώνως μὲ τοὺς νόμους, καὶ Ἡμεῖς ἐξετάζοντες τὰ περὶ ἐκείνων, παρόντων ἐπὶ Διβανίου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου, καὶ εὐρίσκοντες τὴν καταδίκην δικαίαν καὶ νόμιμον ἢ θέλομεν τὴν μετριάσει ἢ θέλομεν τὴν ἐπικυρώσει.

Οἱ ἐξεταζόμενοι παρὰ τῶν κριτῶν διὰ κανὲν κακούργημα, εἴ γε ὁμολογήσωσιν εὐθὺς ἐκεῖνα, ὅπου ἐρωτῶνται, νὰ μὴ πιστεύωνται εὐθὺς ἀπὸ τοὺς κριτάς· ὡσὰν ὅπου ἐνδέχεται ἢ ἀπὸ φόβον τῶν βασάνων ἢ ἀπὸ μῖσος τῆς ζωῆς των νὰ ὁμολογήσωσιν ἐκεῖνα, ὅπου δὲν ἔκαμαν, διὰ τοῦτο οἱ κριταὶ νὰ ἐρευνοῦν καὶ νὰ ζητοῦν καὶ ἄλλα τεκμήρια ἔξωθεν. Οὕτε ἀπὸ τοὺς κριτάς οὕτε ἄλλος τινὰς ἔξωθεν νὰ μὴ δίδῃ νόμους εἰς τὸ χέρι ἐνὸς καὶ ἄλλου, μὲ τὸ ὁποῖον συγχίζουν τὰς θεωρίας καὶ στοχασμούς τῶν κριτῶν, ὅπου λαμβάνουν εἰς τὴν θεωρουμένην ἀπόφασιν, καὶ ἀναβάλλουν τὰς ἀποφάσεις· ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀναβολὴν βλάπτονται καὶ τὰ δύο μέρη τὰ ἀντιδιαφερόμενα. Ἄλλ' ὅποιος τῶν ἔξωθεν ἐρωτηθῇ, νὰ ἔχῃ τὴν τελείαν ἀδειαν νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ κριτήριον μὲ τὸ νομικὸν ἐκεῖνο, ὅπου ἔχει, καὶ νὰ δείχνῃ τὸν νόμον ἐκεῖνον, ὅπου ἀρμόζει εἰς τὴν κινουμένην ὑπόθεσιν, τὸν ὁποῖον οἱ κριταὶ βλέποντες προσφυῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν δέχωνται ἀπαθῶς.

Ἐκ τῶν τριῶν τῆς δευτέρας τάξεως κριτηρίων δοκιμάζοντες τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ μᾶλλον εὐδοκιμοῦντας εἰς τὰ τῶν κρίσεων, ἐξ αὐτῶν, χρείας τυχούσης, θέλομεν διορίσει εἰς τὸν τόπον ἐνὸς τῶν δύο ἰσπραβνίκων τῶν ζουδέτζων (ἥδη καδιλικίων καὶ ἐπαρχιῶν, σύγκειται γὰρ ὅλη ἡ Βλαχία ἀπὸ δέκα ἐπτὰ καδιλίκια) καὶ ἀντ' ἐκείνου θέλομεν διορίσει ἄλλον εἰς τὸ κριτήριον.

Εἰς τοὺς κριτάς δὲ αὐτοὺς ὅλους καὶ τῶν τεσσάρων κριτηρίων, διὰ νὰ ἔχωσι καὶ τὴν ἀπόλαυσίν των, ὅπου ἔτι μᾶλλον νὰ προθυμῶνται καὶ νὰ φυλάττωνται καθαροί, τοὺς δίδομεν μηνιαῖον κατὰ τὴν τάξιν καὶ στάσιν τοῦ καθενός.

Ἐπειδὴ δὲ βλέπομεν εἰς τὰς θεωρουμένας ὑποθέσεις ποτὲ μὲν νὰ προβάλλωνται συνήθειαι τοπικαί, ποτὲ δὲ νὰ ἀναιροῦνται, καὶ αἱ ἀποφάσεις νὰ γίνωνται κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ καθενός, χωρὶς νὰ τὰς κανονίζουσιν εἰς νόμους, καὶ τοῦτο μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχουν, ἐξετάσαντες τὰς συνηθείας καὶ ἐπικυρώσαντες τὰς ὀλίγας μὲ τὰς προσηκούσας διορθώσεις, συναθροίσαντες καὶ τὰ τοῦ νόμου, ἐκάμαμεν ἓν νομικόν, τὸ ὁποῖον καί, ἀφοῦ φανερώσωμεν εἰς ὅλους, μεταφράσαντές το εἰς τὸ βλαχικὸν θέλομεν τὸ ἐκδώσει εἰς τύπους (τὸ ἐξέδωκε βλαχικορωμαϊκᾷ δίγλωττον¹), ὅπου στοχαζόμενοι καὶ μελετῶντες τὰ τοῦ νόμου νὰ κρίνωσι καὶ νὰ ἀποφασίζωσιν ἐννόμως καὶ νὰ ἀκολουθῶσι κατ' ἐκεῖνο.

ΠΕΡΙ ΚΡΙΝΟΜΕΝΩΝ

Οἱ κρινόμενοι, ὁποίας τάξεως ἢ βαθμοῦ ἤθελον εἶσθαι, εἴτε ἰδιώτης εἴτε ἄρχων εἴτε εὐγενὴς εἴτε ἀγενής, νὰ στέκωνται εἰς τὸ κριτήριον μὲ κάθε εὐλάβειαν καὶ σέβας.

Ὅταν τινὰς τῶν κρινομένων αὐθαδιάσῃ ἢ προφέρῃ εἰς τοὺς κριτάς μέσα εἰς τὸ κριτήριον λόγους ὑβριστικούς καὶ ἀτίμους εἴτε κυριευόμενος ἀπὸ φούμουρα εἴτε ἀκκουμβῶντας² εἰς κανὲν ὑπερέχον πρόσωπον, τὸν τοιοῦτον, ὅ,τι λογῆς καὶ ἂν εἶναι, οἱ κριταὶ εὐθὺς νὰ τὸν φανερώουν δι' ἀναφορᾶς περιγράφοντες καὶ τὸν τρόπον τῆς αὐθαδείας του, διὰ νὰ ἀποφασίζεται παρ' Ἡμῶν ἡ προσήκουσα αὐτῷ παιδεία πρὸς σωφρονισμόν.

Ἄν τινὰς τῶν ἀντιδιαφερομένων προσδράμῃ εἰς κανὲν ὑπερέχον πρόσωπον καὶ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο μηνύσῃ εἰς τοὺς κριτάς, διὰ νὰ δεφενδευθῇ, ὁ τοιοῦτος, ὅπου ἐπρόσφυγε δηλαδή, νὰ παιδεύεται κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν νόμων.

¹ Ἡ παρένθεσις ὑπάρχει οὕτως ἐν *K* καὶ *H* || ² *K, H* ἀκουμβῶντας.

Οἱ κρινόμενοι νὰ γνωρίζουν ὅλους τοὺς κριτὰς ἰσοδυνάμους καὶ νὰ μὴ στοχάζονται κανένα κριτὴν ἀνώτερον ἢ μικρότερον ἢ κύριον τῆς ἀποφάσεως.

ΠΕΡΙ ΖΑΠΤΖΗΔΩΝ

Οἱ ζαπτζῆδες νὰ ἔχουν κάθε λογῆς εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς κριτὰς. Μόνοι τοὺς οἱ ζαπτζῆδες νὰ φέρουν τοὺς ἀντιδιαφερομένους εἰς τὰ κριτήρια καὶ νὰ παραστέκωνται, ἕως οὗ νὰ λαμβάνωσι τέλος αἱ ὑποθέσεις ἐκείνων, καὶ νὰ μὴ τοὺς στέλλουν με λογοθετᾶδες καὶ ζαπτζῆδές των παρά, χρείας τυχοῦσης, με τοὺς τζαουσᾶδες των.

Χωρὶς ἀπόφασιν τῶν κριτῶν νὰ μὴ τολμοῦν οἱ ζαπτζῆδες νὰ κάμουν κανὲν κίνημα κατὰ τινος τῶν ἀντιδιαφερομένων, ἕως οὗ νὰ ἐκδοθῇ ἡ ἀπόφασις καὶ νὰ λάβουν τὴν ἀπόφασιν ἀπὸ Ἑμᾶς διὰ τὸν ἐκβιβασμόν.

Οἱ ζαπτζῆδες νὰ μὴ τολμοῦν νὰ φέρουν εἰς τὰ κριτήρια ἐξ ἀπροόπτου καὶ ἐξαίφνης τινὰ τῶν ἐναγομένων, ἀλλὰ πρῶτον νὰ τοῦ δείχνουν τὸ ραβᾶσι τῆς κατ' αὐτοῦ ἀγωγῆς καὶ νὰ τοῦ δίδουν διορίαν μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν κατὰ τὴν ἀπόφασιν, δηλαδή διὰ νὰ προετοιμασθῇ. Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἄνθρωπος, ὁποῦ, ἀφοῦ τὸ μάθη, ἐνδεχόμενον νὰ φύγῃ ἢ νὰ κρυφθῇ, τὸν τοιοῦτον εὐθὺς νὰ τὸν βάλλῃ εἰς φύλαξιν ἢ νὰ τὸν ἀφίνη παίρνωντας καλὸν κεφίλην νεφσινὲ με τὴν εἶδῃσιν τῶν κριτῶν.

Οἱ ζαπτζῆδες χωρὶς τὴν εἶδῃσιν τῶν κριτῶν νὰ μὴ δίδουν διορίαν εἰς τινὰ ἢ νὰ τὸν ἀφίνουν ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ.

Τὸν καταδικασθέντα, εἰ μὲν τὸ σφάλμα του εἶναι ἐγκληματικόν, νὰ τὸν κρατῶσιν οἱ ζαπτζῆδες, ἐνόσω νὰ λάβωσι τὴν Αὐθεντικὴν Μας ἀπόφασιν τῆς παιδείας του· εἰ δὲ καὶ εἶναι περὶ ἄσπρων ἢ πραγμάτων, νὰ τὸν βιάζωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀμέσως. Εἰ δὲ καὶ ζητῇ διορίαν, πάλιν διὰ τῶν ἰδίων κριτῶν νὰ ἐξετάζεται, ἂν πρέπει νὰ τῷ δοθῇ διορία καὶ πόση. Καὶ ἂν εἶναι τὸ ὑποκείμενον ἀξιόπιστον καὶ κατὰ τὴν εὐλογον καὶ νόμιμόν των ἀπόφασιν νὰ γίνεται.

Ἐὰν δὲ ὁ καταδικαζόμενος εἶναι τῶν ἀρχόντων, νὰ ἀναφέρεται πρῶτον πρὸς Ἑμᾶς ἢ τῶν κριτῶν ἀπόφασις, διὰ νὰ ἐνεργῇται διὰ προσταγῆς Μας.

Ὅποιον δὲ πρόσωπον καὶ ἂν ᾔθελεν εἶσθαι ὁ καταδικασθεὶς, νὰ μὴ πωλῇ τὰ πράγματά του ἄνευ εἰδήσεως καὶ ἀδείας Μας, ἀλλὰ νὰ γίνεται ἡ ἀναφορὰ κατὰ τὸν διορισμὸν τῶν νόμων καὶ νὰ ἐπικυροῦται πρῶτον παρ' Ἑμῶν.

